

печувати інтелектуальний пошук інформації, не потребувати попередньої інсталяції, надавати користувачу типовий веб-орієнтований інтерфейс. Вказаним вимогам відповідає, зокрема, розроблена конфігурація на базі пакета прикладних програм CDS/ISIS з CGI-модулем WWWISIS, що вільно поширюються UNESCO.

6. Обґрунтованість і достовірність викладених концептуальних положень підтверджені в процесі створення дослідних зразків галузевих серій системи електронних видань «Медичні науки» і «Аграрні науки».

Література

1. Костенко Л. Й. Бібліотека інформаційного суспільства / Л. Й. Костенко, М. Б. Сорока // Бібл. вісн. – 2002. – № 3. – С. 33–38.

2. Костенко Л. И. Становлення електронних сільськогосподарських бібліотек України // Наукові сільськогосподарські бібліотеки в XXI ст.: Тези доп. наук.-практ. конф. Київ, 26–27 берез. 2002 р. – К.: Нора-Друк, 2002. – С. 46–48.

3. Павлуша І. А. Електронні бібліотеки: системний підхід до формування фондів // Бібл. вісн. – 2000. – № 2. – С. 16–19.

4. Популярная информатика / Н. Н. Чурсин. – К.: Техніка, 1998. – 158 с.

5. Чекмарьов А. О. Національна система електронних бібліотек / А. О. Чекмарьов, Л. Й. Костенко, Т. П. Павлуша / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 1998. – 50 с.

6. Шрайберг Я. Л. Электронные библиотеки России: программная стратегия и проектная тактика // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 2. – С. 69–74.

7. Bibliotheca Universalis [Electronic Resource]. – Way of access: URL: <http://www.bl.uk/gabriel/bibliotheca-universalis/>. – Title from the screen.

8. Chinese Pilot Digital Library [Electronic Resource]. – Way of access: URL: <http://www.nlc.gov.cn/dlib/dle1.htm>. – Title from the screen.

9. Digital Library Initiative [Electronic Resource]. – Way of access: URL: <http://www.dli2.nsf.gov/>. – Title from the screen.

10. UNESCO CDS-ISIS databases [Electronic Resource]. – Way of access: URL: <http://www.unesco.org/>. – Title from the screen.

Євгенія КОРНІЛОВА

Практика та перспективи представлення інформаційних ресурсів академічного інституту на корпоративних сайтах

Розглянуті перспективи та переваги участі в корпоративних проектах, особливості введення інформації до демо-версії системи ІРБІС та досвід створення електронних картотек та каталогів Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

Для успішної наукової праці необхідними є дві умови: по-перше, отримання інформації з метою обізнаності сучасного стану конкретної галузі науки, напрямків її розвитку, визначення шляхів і можливостей реалізації досліджень у зв'язку з потребами суспільства, по-друге, передача інформації з метою введення отриманих результатів у загальносвітовий науковий обіг і практичного застосування.

Оптимальна робота наукової установи вимагає постійного ознайомлення співробітників з поточною реферативною інформацією і повними текстами наукових видань, а це в свою чергу потребує звернення до сайтів провідних бібліотек світу і провідних наукових видавців з оплатою їх послуг.

Традиційний шлях отримання і поширення інформації через друковані видання для більшості академічних інститутів стає дедалі важчим, головним чином з фінансових причин. Отримання тих самих видань в елек-

тронному вигляді є більш оперативним і може виявитися дешевшим за умови проведення великою корпорацією відповідних організаційних дій.

У загальносистемному плані будь-яка регіональна корпоративна бібліотечна система або мережа являє собою єдиний комплекс організаційних, технологічних, технічних та інформаційних засобів, які призначені для створення та використання поєднаних інформаційних ресурсів з метою задоволення соціальних, культурних та наукових потреб спеціалістів.

Існує багато шляхів, які сприяють виведенню бібліотек на новий рівень розвитку. Одним з них є співпраця з міжнародними фондами та організаціями з метою реалізації спільних бібліотечно-інформаційних проектів та програм. Можливості однієї окремо взятої організації, на жаль, не дозволяють повністю задовольнити інформаційні потреби користувача. Цьому перешкоджає як недостатність фінансування, вартість інформаційних ресурсів, так і недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів, які працюють в інформаційній галузі певної організації. Крім того, можливості обмежені недоско-

Корнілова Євгенія Олександрівна, провідний інженер Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

налістю програмного забезпечення та недостатньою якістю Інтернет-підтримки.

Саме за впровадження корпоративних проектів, упроваджених великими інформаційними центрами (бібліотеками), стає можливим ширший обмін інформацією, збільшення потенціалу однієї окремо взятої бібліотеки, допомога користувачеві у пошуку інформації та користування віддаленими інформаційними ресурсами. Комплексному вирішенню важливих завдань формування єдиного інформаційного простору України як складової світової інформаційної інфраструктури сприятиме створення національного наукового інформаційного порталу в мережі Інтернету як унікального засобу для інтеграції документальних джерел та глобального інформаційного обміну.

У рамках окремої установи забезпечити інформаційну підтримку національного інформаційного порталу неможливо. Тому концепція організації ресурсної підтримки Інтернет-порталу повинна базуватися на принципі поєднання усіх моделей мережевої співпраці: централізованої, кооперативної, корпоративної.

Широке використання однієї і тієї ж системи для створення електронних каталогів і картотек допомагає поєднати електронні ресурси різних організацій у загальну систему та взяти участь у різних корпоративних проектах, що в свою чергу дає можливість вийти на новий рівень технологій та швидкості обміну інформацією.

Існує багато аргументів на користь участі в корпоративних проектах:

- ❖ скорочення термінів і підвищення ефективності впровадження технологічних інновацій, що вимагають кваліфікованих технічних кадрів, дорогого устаткування тощо;
- ❖ підвищення кваліфікації персоналу бібліотек;
- ❖ більш упевнена позиція бібліотеки при оцінці та виборі інформаційних послуг і ресурсів, запропонованих сторонніми організаціями, за рахунок істотного підвищення рівня впровадження інформаційних технологій у бібліотеках та підвищення компетентності персоналу в цій галузі;
- ❖ заощадження коштів за рахунок усунення дублювання робіт і активного поділу ресурсів з партнерами.

Можна зазначити, що завдяки проектам бібліотечних корпорацій слід створити передумови для трансформації бібліотек зі сховища книг, власника фондів у сервісні організації, які задовольняють інформаційні потреби користувачів із залученням різноманітних ресурсів.

Звичайно, існують і певні проблеми, пов'язані зі створенням корпорацій, у них можуть входити бібліотеки різних рівнів та різних можливостей, забезпечені різним програмним обладнанням, у зв'язку з чим виникає необхідність приведення всіх членів корпорації до єдиного рівня. Тобто виникають фінансові проблеми. Крім того, існує необхідність підготовки спеціалістів єдиного рівня та єдиної кваліфікації. Необхідним також є забезпечення Інтернет-зв'язком достатнього рівня.

Визнані у світі наукові, промислові, видавничі і державні установи велику увагу приділяють створенню елек-

тронних бібліотек, які об'єднуються у корпоративні і міжнародні мережі. На прикладі Росії можна побачити всі переваги об'єднання в бібліотечні корпорації та консорціуми. На конференції «Крим-2003» багато говорилося про користь мережевої співпраці. Вона дозволяє підвищити рівень бібліотечної роботи, якість обслуговування, дає можливість зменшити час, який витрачається на створення власного електронного каталогу, допомагає поєднанню віддалених ресурсів між собою та полегшує доступ до них.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в рамках організації та формування електронних інформаційних ресурсів бере участь у п'яти корпоративних проектах.

Перш за все варто сказати про проект створення Національної електронної бібліотеки України, започаткований в 1999 р. Він передбачає формування фонду електронних документів на основі принципу зацікавленості авторів у відображенні результатів своєї роботи в національних інформаційних ресурсах. Усі інформаційні ресурси цієї бібліотеки представлені в Інтернеті.

Другим корпоративним проектом варто назвати проект створення національної системи реферування української наукової літератури. Він реалізується спільно з Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України з 1998 року. Ресурси цієї системи представлені на веб-сайті НБУВ.

Третім корпоративним проектом є проект створення національного формату представлення бібліографічних даних. Він реалізується з 1991 р. групою спеціалістів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України та Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Розроблені блоки UKRMARK представлені на веб-сайті НБУВ.

Бібліотека також бере участь у корпоративному проекті створення Державного реєстру «Книжкові пам'ятники України». Цей проект має державну підтримку у вигляді постанови Кабінету Міністрів України.

П'ятим корпоративним проектом НБУВ є проект створення корпоративної комп'ютерної мережі київських бібліотек. У рамках організації цієї мережі в 1992 р. було проведено інтеграцію локальних мереж Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича КНУ ім. Тараса Шевченка та НБУВ. Передбачається приєднання до цієї мережі й інших зацікавлених організацій м. Києва, що дозволить інтегрувати їх електронні ресурси та розширити можливості користувача.

У НБУВ зроблено перший крок на шляху до створення наукового Інтернет-порталу. Для наповнення ресурсів сайту використовуються можливості мережевої співпраці.

Тобто для наповнення загального електронного каталогу, який формується на базі НБУВ, академічні бібліотеки м. Києва мають можливість передавати власні електронні ресурси. Слід навести приклад створення та передачі електронного каталогу та бібліографічних карто-

тек Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України, який бере участь в одному з корпоративних проектів НБУВ. В Інституті розроблена технологія переносу інформації з паперових носіїв в електронну форму та бази даних. Метою роботи було створення покажчика статей журналу «Проблемы прочности» (з 1969 до 2003 рр.) та розміщення його в Інтернеті. Формат представлення даних передбачає імпорт у бази даних системи автоматизації бібліотек ІРБІС, розроблену на базі ДПНТБ Росії.

Система ІРБІС являє собою типове інтегроване вирішення в галузі автоматизації традиційних бібліотечних технологій та призначена для використання в бібліотеках будь-якого рівня та профілю.

Під традиційними бібліотечними технологіями розуміємо технології, що пов'язані зі створенням, введенням та використанням електронного каталогу.

В Росії та країнах СНД система ІРБІС є одним з визнаних лідерів серед програмної продукції цього напрямку. На сьогодні ця програма використовується в багатьох бібліотеках, серед яких бібліотеки різного рівня та різних профілів.

Створення бази публікацій Інституту проблем міцності дозволяє підключитися до корпоративних інформаційних проектів та розповсюдити свої дані для більшого кола користувачів, організувати взаємозв'язок з іншими науковими організаціями та отримати можливість обміну даними.

Для формування електронних картотек та баз даних Інституту використовується демо-версія системи ІРБІС, яка пропонує майже стільки ж можливостей для автоматизації бібліотечних процесів, як і повна версія. Одним з недоліків роботи з неповною версією є обмеження кількості записів (280, включаючи 20 довідкових), які вносяться в кожен з баз. Однак існує можливість виходу з цієї ситуації. Необхідно поділити фонд на бази за різними ознаками, наприклад за характером документа (автореферати, монографії, дисертації тощо), за видом видання (книги, журнали, компакт-диски), за належністю до колекцій (наприклад, бібліотека Г. С. Писаренка). Для кожної організації принцип поділу може мати індивідуальний характер.

Застосовуючи подібний поділ, був створений електронний каталог фонду Бібліотеки, який на даний момент включає в себе:

каталог нових надходжень книг та періодики (поповнюється щомісячно);

реєстраційний каталог періодики (включає вітчизняні та закордонні журнали з 1946 по 2003 р., загальна кількість записів на даний момент складає близько 500 найменувань);

каталог ДСТУ та нормативних документів, розроблених на базі Інституту (поповнюється за надходженням, на даний момент включає в себе близько 50 записів);

каталог дисертацій, захищених співробітниками Інституту (складає на даний момент близько 500 назв);

каталог авторефератів дисертацій, що надходять з академічних організацій України та держав СНД (поповнюється за надходженням);

база «Друковані праці співробітників Інституту», яка включає монографії, збірники праць конференцій, збірники наукових праць, тези доповідей тощо (складає близько 400 записів);

база «Книги, подаровані Бібліотеці Інституту»;

база «Бібліотека Писаренка Г. С.» – книжкові видання, які надані родиною колишнього директора Інституту, налічує близько 1000 назв;

база «Бібліотека Серенсена С. В.» (включає сучасні видання та книги, видані до 50-х років ХХ сторіччя, на даний момент складає близько 1000 назв).

Планується створення ще декількох каталогів, серед яких будуть «Словники», «Довідники», «Енциклопедії».

До електронного каталогу Бібліотеки Інституту увійшли не тільки паперові носії, але й видання на компакт-дисках, які містять повнотекстові варіанти деяких закордонних журналів та матеріалів конференцій. У перспективі є можливість підключення повних текстів до записів каталогу.

Всі створені каталоги та бази виставляються для загального використання у внутрішню мережу Інституту. Будь-який користувач, який має на своєму робочому місці персональний комп'ютер, може використовувати пошукові можливості автоматизованого робочого місця АРМ «Читач». Існує пошук за категоріями «автор», «назва», «рік видання», «видавництво», «індекси УДК» тощо.

У жовтні 2002 р. на офіційній веб-сторінці НБУВ у розділі «Каталоги» (www.nbuv.gov.ua/db/) були представлені деякі з каталогів та картотек, створених в Інституті, а саме: «Періодика», «Праці співробітників Інституту», «Дисертації», «ДСТУ та нормативні документи», «Бібліотека Писаренка Г. С.», а також каталог статей журналу «Проблемы прочности» за 1969–2002 рр. Пошук можливий за категоріями «вид документа», «автор», «рік видання», «слова з назви». У майбутньому планується доповнити пошук категоріями «характер документа» та «мова».

Широке використання однієї й тієї ж автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи для створення електронних каталогів та картотек різними академічними інститутами полегшує обмін науковою інформацією та пошук для користувача, дозволяє бібліотекам підвищити ефективність роботи й вийти на новий рівень телекомунікаційних технологій, використовуючи корпоративні ресурси для розвитку інформаційного середовища та наповнення його новими науковими матеріалами. Створення та заповнення інформацією національного наукового Інтернет-порталу дозволяє збільшити кількість користувачів та ознайомити загальносвітову спільноту з результатами праці українських науковців. А в перспективі – збільшення зацікавленості держави та збільшення фінансування вітчизняної наукової діяльності.